

September 2021 № 65

INFO
LGOG
KRING TER HORST

Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap kring
Ter Horst
Opgericht 1 januari 1974

K O N I N K L I J K

LGOG

1989 no 0; 1990 no 1 en 2; 1991 no 3 en 4; 1992 no 5 en 6; 1993 no 7 en 8; 1994 no 9 en 10; 1995 no 11, 12 en 13; 1996 no 14 en 15; 1997 no 16 en 17; 1998 no 18 en 19; 1999 no 20 en 21; 2000 no 22 en 23; 2001 no 24 en 25; 2002 no 26 en 27; 2003 no 28 en 29; 2004 no 30 en 31; 2005 no 32 en 33; 2006 no 34 en 35; 2007 no 36 en 37; 2008 no 38 en 39; 2009 40 en 41; 2010 no 42 en 43; 2011 no 44 en 45; 2012 no 46 en 47; 2013 48 en 49; 2014 no 50 en 51; 2015 no 52 en no 53; 2016 no 54 en 55; 2017 no 56 en 57; 2018 no 58 en 59; 2019 no 60 en no 61; 2020 no 62 en no 63; 2021 no 64 en no 65

32 jaar INFOLGOG

INFO LGOG KRING TER HORST

Tweeëndertigste jaargang, nummer 65, september 2021

Een uitgave van het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap kring Ter Horst.

INFO LGOG verschijnt tweemaal per jaar. De oplage is 175 exemplaren.

REDACTIE INFO LGOG

Bert Clevis en enkele bestuursleden LGOG kring Ter Horst.

Redactieadres: secretariaat@lgogterhorst.nl

INHOUDSOPGAVE

Van de redactie	4
Het woord is aan de voorzitter	5
Archeologie	7
Wittenhorst	10
De Haanbende uit Broekhuizenenvorst.	25
Gasthoês	27
Patrijs op donkergroene lijst in Melderslo in 1950	37
De Locht	44
Voorgestelde programma seizoen 2021	46
Bestuur LGOG kring Ter Horst	47

VAN DE REDACTIE

Voor u ligt nummer 65 van INFO LGOG. We zijn blij u weer een nieuw nummer aan te kunnen bieden, boordevol artikelen. Bijzonder zijn de artikelen over de stamboom van de familie Van Wittenhorst. Op 31 juli 2023, is het 500 jaar geleden dat Johan I van Wittenhorst (Johan de oude) door Hertog Karel van Gelre benoemd werd tot ambtman van het Land van Kessel. Voor Sjef Keijsers, die samen met Ger Hermans een artikel over zijn navorsingen schreef over de familie Van Wittenhorst, een extra aanleiding voor zijn studie. Een andere bijzondere studie is die van Jan van de Meerendonk over de geschiedenis van het Horster Gasthoês.

Een aantal gebruikelijke schrijvers hebben ook nu weer mooie bijdrages geleverd: Jeu Derikx die een artikel over de Haanbende heeft aangeboden, Jörgen Dinissen die, heel origineel, een studie naar vogelsoorten bespreekt en Xavier van Dijk die uiteraard over archeologie schrijft.

De afgelopen tijd heeft u veel minder LGOG gehad dan waar u recht op heeft: corona heeft veel onmogelijk gemaakt. Deze editie van INFO LGOG kunt u in elk geval zonder enig risico lezen.

Namens alle auteurs, adverteerders en bestuursleden die meegewerkt hebben aan dit nummer, wensen wij u aangenaam leesplezier!

HET WOORD IS AAN DE VOORZITTER

Marcel van den Munckhof (voorzitter)

Opnieuw leven we in vreemde tijden: de zin waarmee ik het artikel in de vorige *Info LGOG* begon ("*Plagen komen inderdaad veel voor, maar je gelooft nauwelijks in plagen als ze op je hoofd vallen*" uit *la Peste* van Albert Camus) blijkt nog steeds te kloppen. De lange lockdown heeft onze vereniging een compleet seizoen gekost. We zijn na de jaarvergadering van maart 2020 moeten stoppen, hebben in juli en september nog een drietal activiteiten kunnen organiseren en moesten toen opnieuw stoppen. En alsof dat nog niet genoeg is: een nieuwe periode van versobering dreigt nu de besmettingscijfers weer oplopen. Bovendien werd het voor sommige van onze leden in juli erg spannend omdat de Maas gevaarlijke hoogtes – en daarmee snelheden – kreeg!

Gelukkig bleef de belangstelling voor onze activiteiten bestaan. Toen wij onze zomeractiviteit onlangs aanboden bleek de belangstelling dusdanig dat we een tweede ronde hebben georganiseerd om alle verzoeken te kunnen honoreren. Doordat voor de wandeling alleen leden waren uitgenodigd – er was geen ruchtbaarheid aan gegeven in de pers – bleek duidelijk dat iedereen behoefte had aan een hernieuwde start. En die start proberen we zeker voort te zetten!

Onze eerste activiteit die gepland staat zal de jaarvergadering zijn. In september, tijdens de eerste bijeenkomst, willen we de uitgestelde jaarvergadering van 2021 houden. Daarmee zullen we weer in het gebruikelijke ritme komen. Vervolgens kan het seizoen zoveel als mogelijk worden voortgezet met de activiteiten die we voor afgelopen periode gepland hadden. Veel van die onderwerpen zijn nog immer actueel en de inleiders zijn veelal beschikbaar.

Tijdens de jaarvergadering van september zal er afscheid worden genomen van Jos Jenniskens, de hoofdredacteur van *INFO LGOG*. In het voorjaar van 2020 heeft Jos aan het bestuur laten weten te willen stoppen na het septembernummer van dat jaar. Hij heeft inmiddels al vele jaren de redactie en het hele proces tot aan de drukker verzorgd

en vond het tijd voor een ander. Dit was voor het bestuur reden om na te gaan denken over hoe we verder moeten met *INFO LGOG*. Om hier wat meer voorbereidingstijd voor te creëren, was Jos bereid om ook het voorjaarsnummer van 2021 nog samen te stellen.

Helaas, ook hier heeft Covid-19 weer roet in het eten gegooid en zijn we nog niet zover dat we besluiten kunnen nemen over de toekomst van dit blad. En omdat Jos al een extra nummer voor zijn rekening heeft genomen, heeft het bestuur hem niet willen vragen opnieuw achter de "tekentafel" te gaan zitten. Daarom ontvangt u nu een iets andere uitgave die door enkele bestuursleden werd samengesteld samen met technische hulp van Bert Clevis uit Sevenum, die zowel op geschiedkundig (heemkunde) gebied als computertechnisch zeer vaardig is.

Zoals gezegd, de eerste bijeenkomst die gepland staat is de jaarvergadering. Van harte hoop ik u dan te mogen begroeten; we willen dan verantwoording afleggen over het gevoerde beleid. Tevens hopen we voorstellen te kunnen doen om de bemensing van het bestuur te vernieuwen en een start te maken met een nieuw – en volledig – seizoen van onze kring. Zorg dat u gezond blijft, want dat is het allerbelangrijkste! Dat wens ik u en de uwen dan ook toe!

Met vriendelijke groet,

Marcel van den Munckhof
Voorzitter LGOG Kring Ter Horst

ARCHEOLOGIE

Xavier van Dijk

Eindelijk vakantie!

Zoals de meeste van mijn collega's zijn we het hele jaar druk met projecten. Bureaustudies, opgravingen, redigeren van rapporten, voorbereiden van te starten projecten, vergaderingen en overleg. Velen herkennen dat soort dingen wel. Zo rond de zomer is iedereen wel een keertje toe aan vakantie.

Zo ook mijn collega Jan. Hij was in 2008 bezig met een onderzoek in het dal van de Kleine Beerze nabij Hoogeloon. In de omgeving van de beek waren in het verleden al sporen van een Romeinse brug en een Romeinse villa gevonden. Ook lag er een ommuurde grafheuvel uit dezelfde periode in de buurt, de `kabouterberg` genaamd. Hoogeloon staat in archeologische kringen daarom ook wel bekend om haar rijke Romeinse cultuurlandschap. Gezien de korte afstand tot zijn thuishonk, was het voor Jan een soort thuiswedstrijd. Op basis van alle landschappelijke gegevens, gecombineerd met de ligging van bekende archeologische vindplaatsen, wist hij dat er iets gevonden kon worden. Het onderzoek ging van start en jawel hoor, al snel werden tijdens de graafwerkzaamheden aan de beekoevers allerlei sporen en vondsten gedaan. Opmerkelijk waren de palen van een Romeinse brug en aanwijzingen voor een doorwaadbare plaats voor vee – en vermoedelijk ook mensen. De afdrucken van de Romeinse koeienhoeven tekenden zich duidelijk in de bodem af, waar de zachte bruine modder in de vaste, geelgrijze ondergrond was weggetrapt.

Omdat het archeologisch onderzoek slechts een deel van omvangrijke graafwerkzaamheden over vele kilometers langs de Kleine Beerze uitmaakte, hoefde Jan niet continu bij alle werkzaamheden aanwezig te zijn. Zo kon hij op zijn gemak het project overdragen aan zijn jongere collega Nico. Na enkele weken, wanneer de graafwerkzaamheden een nieuwe fase ingaan, zou hij het veldwerk overnemen. Jan kon met een gerust hart van een welverdiende vakantie gaan genieten.

Onder de laag met hoefafdrucken vond Nico maar liefst tien bronzen bijlen op één vierkante meter. Het was het voor het eerst in ruim honderd jaar dat een grote partij puntgave, bronzen bijlen in Nederland opdook.

Bovendien werden ze nu niet gevonden door hobbyisten, maar door archeologen, zodat alle informatie van de plek kon worden opgetekend: de exacte horizontale en verticale ligging en oriëntatie van elke bijl, pollenmonsters werden genomen en profielen werden gedocumenteerd.

Nico's tien bronzen bijlbladen uit de midden bronstijd in het dal van de Kleine Beerze, 1600-1200 voor Chr.

Andere collega's stonden te trappelen om Nico een handje te helpen en deze *once-in-a-lifetime*-vondst te onderzoeken. De bijlen bleken te zijn gedeponeerd in de midden bronstijd, tussen 1600 en 1200 voor Chr. Op grond van het type lijken de bijlen op het eerste gezicht een homogene groep te vormen. Nader beschouwd blijken de voorwerpen te verschillen in gewicht, lengte, versiering en gebruiksfase. Voor elke bijl bleek een afzonderlijke gietmal te zijn gebruikt. Elke bijl vertegenwoordigt dus een apart type eindproduct. Een belangrijke vraag was of de bijlen al dan niet als eindproduct waren gedeponeerd. Dit bleek niet het geval te zijn. Sommige bijlen zijn namelijk aangescherpt en hebben gebruikssporen, terwijl andere daarentegen niet tot een volwaardig eindproduct zijn afgewerkt

en nooit gebruikt. Zouden de gebruikte bijlen dan een steel hebben gehad of zou deze voorafgaand aan deponering in de beek zijn verwijderd? De bijsteel bestond gebruikelijk uit een van nature gevorkte tak waarin een inkeping werd gemaakt. De bijl werd aan de steel bevestigd door de inkeping over het blad van de bijl te schuiven en deze vervolgens met touw of leren riem vast te sjoeren. De bijlen zijn onder de grondwaterspiegel gevonden, zodat hout in principe goed bewaard blijft. Echter, er zijn geen houten stelen of bodemverkleuringen daarvan teruggevonden. Dit betekent dat de bijlen zonder steel in het water zijn beland. Alleen de losse, metalen bladen van de bijlen zijn gedeponerd. Het gaat dus om gebruikte én ongebruikte bijlbladen.

Het pollenspectrum op de vindplaats duidt erop dat de bijlen zijn gedeponerd in open water, maar aangezien geen beekbeddingen zijn aangetroffen, moet het open water wellicht in verband gebracht worden met een kwelzone of bron. De bronstijd is vooral bekend door zogenaamde *rituele deposities*. Dit fenomeen betreft het deponeren van bijzondere voorwerpen, voornamelijk wapens, in natte gebieden zoals moerassen, beekbeddingen en rivieren. Hoewel zeker ook profane redenen voor enkele gevonden deposities bestaan, gaan archeologen er vanuit dat de meeste deposities een spirituele achtergrond kennen. Ook Nico's vondst van tien bronzen bijlbladen spreekt tegen de interpretatie dat het om toevallig verloren voorwerpen gaat en voor de opvatting dat de vondsten de neerslag zijn van doelbewust handelen. Het is zeer verleidelijk om de depositie in verband te brengen met een doorsteekplaats door een oude beekgeul waarlangs een natuurlijke drenkplaats lag. De bijlbladen zijn bewust bij elkaar achtergelaten. De voorwerpen kunnen hebben gediend als relatiegeschenk, een gift voor zowel levenden, doden als geesten. Naar de exacte betekenis van een rituele depositie blijft het echter gissen.

Wanneer u deze column leest, is mijn vakantie afgelopen en ben ik weer druk aan het werk. Hopelijk heb ik ook deze vakantie weer wat meer geluk gehad dan Jan, en heeft niemand 'mijn' unieke vondsten voor mijn neus weggekaapt.

WITTENHORST

Sjef Keijsers en Ger Hermans

Adellijk geslacht Van Wittenhorst, bewoners van Huys ter Horst in de periode van 1523 tot 1660

Het is een warme zomeravond in juni 2021. Sjef Keijsers vertelt enthousiast over de resultaten van zijn naspeuringen over de familie Van Wittenhorst als bewoners van Huys ter Horst in de periode 1523-1754. Sinds het begin van de Coronacrisis heeft hij alle beschikbare informatie hierover bestudeerd. “Het boek van Adolf Steffens over de *Geschiedenis der aloude Heerlijkheid en der Heeren van ter Horst in het land van Kessel* heb ik wel drie keer gelezen! Daar heb ik de meeste informatie gevonden,” zegt Sjef.

Aangezien in de afgelopen jaren al veel aandacht is uitgegaan naar Willem Vincent van Wittenhorst, heeft hij bewust de focus gelegd op andere leden van het geslacht Van Wittenhorst. Over twee jaar, op 31 juli 2023, is het 500 jaar geleden dat Johan I van Wittenhorst (Johan de oude) door Hertog Karel van Gelre benoemd werd tot ambtman van het Land van Kessel. Dit vormde een extra aanleiding om de geschiedenis vanaf dat voor Horst belangrijke moment overzichtelijk bijeen te brengen. Het eindresultaat is een enorme verzameling van gegevens. Deze zijn ondergebracht in een Excel-bestand. Dat kan door de rondleiders van het kasteel Huys ter Horst worden geraadpleegd.

Traktaat van Venlo

Bewust kiest Sjef er voor om allereerst iets te vertellen over een in zijn ogen belangrijke gebeurtenis voor onze regio.

Voor 1500 hadden de Habsburgse vorsten al meerdere keren geprobeerd het hertogdom Gelre, waartoe ook Horst behoorde, in handen te krijgen. Gedurende de Gelderse Oorlogen die begonnen in 1502 was sprake van diverse conflicten. In 1541 was nog geprobeerd een diplomatieke oplossing te vinden. Johan I van Wittenhorst, later bijgenaamd Johan de oude (1495-1569), maakte deel uit van de delegatie die hiervoor naar de rijksdag ging om de rechten van hertog Willem te laten erkennen. Deze poging is echter mislukt. In 1543 ondernam keizer Karel V zelf een veldtocht met ruim 40.000 soldaten. Na de

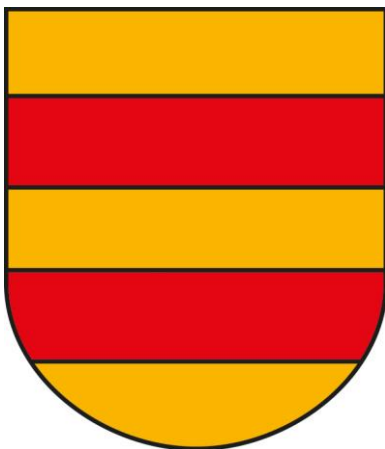
inname van Düren kon het leger zonder tegenstand doortrekken naar Venlo. Uit vrees om naast Gelre en Zutphen ook Kleve en Gulik te verliezen, smeekte hertog Willem V knielend de keizer om vergeving. Dit vond plaats op 7 september 1543 in een tent van het keizerlijke legerkamp voor de poorten van Venlo.

Op 12 september 1543 kwam het traktaat (verdrag) van Venlo tot stand.

Hierin werd vastgelegd waar keizer Karel V zich als nieuwe hertog aan zou houden en wat de rechten en plichten van de ridderschap en steden waren. De keizer had er belang bij dat alles in Gelre rustig zou blijven als hij vertrok. De oorlog tegen Frankrijk en binnen het Duitse Rijk vergden al zijn aandacht. Johan de oude was een van de twee ondertekenaars van het traktaat van Venlo namens het Overkwartier. Hij is ook naar Arnhem gegaan om het traktaat te laten bezegelen. Het was het einde van de zelfstandigheid van het hertogdom Gelre en het daartoe behorende graafschap Zutphen. De Habsburgse Bourgondiërs hadden toen de Nederlanden geheel in handen.

Johan I van Wittenhorst. 1523-1569

Ondanks het feit dat er sprake was van een wisseling van landheer, bleef Johan ambtman van het Land van Kessel. Het Huis ter Horst was zijn ambtswoning.

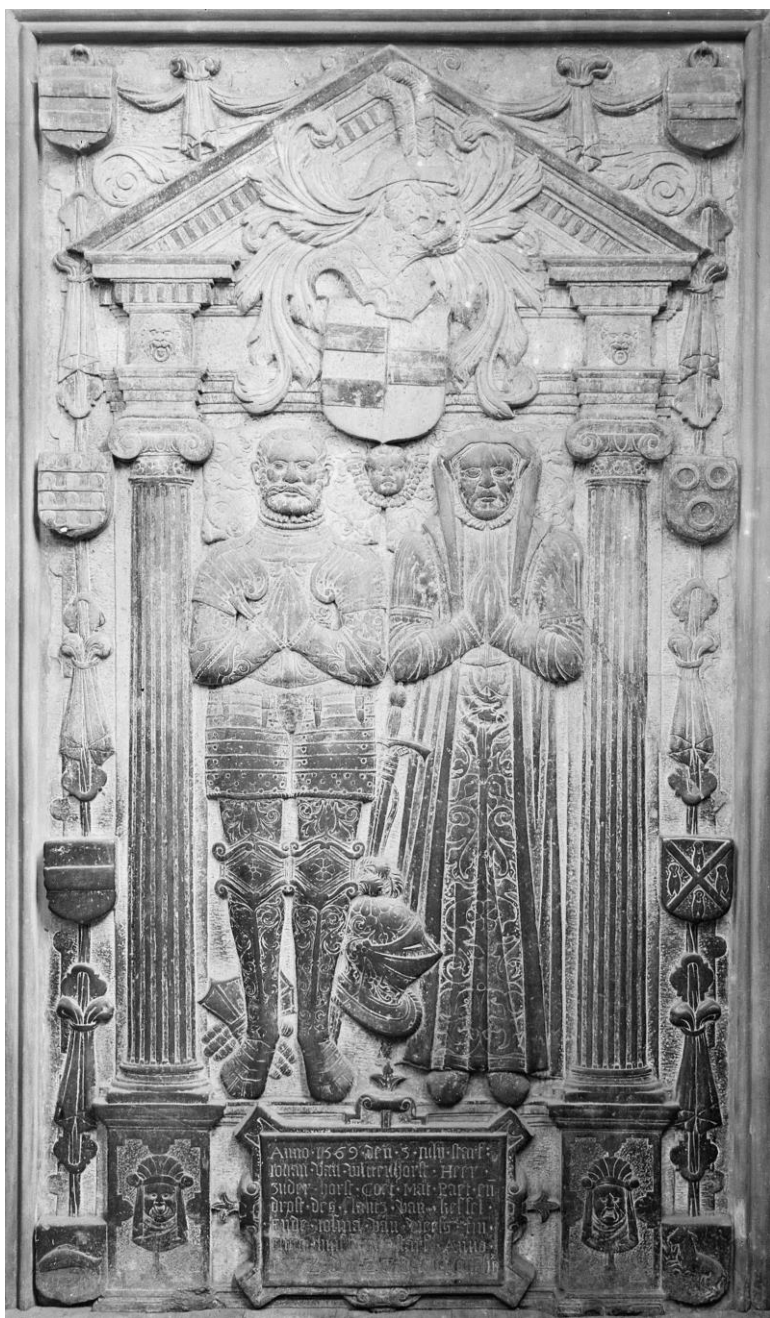
Wapen familie van Wittenhorst

Johan I van Wittenhorst was op 31 juli 1523 door hertog Karel van Gelre benoemd. In hetzelfde jaar kreeg Johan de helft van de heerlijkheid in leen van de hertog. Dit leen werd in 1530 erfelijk. De andere helft kocht Johan van de erfgenamen van Dirk van der Horst, een van de ambtmannen uit de vijftiende eeuw.

Politiek gezien is de rol van Johan I belangrijk geweest. Hij was raadsheer van de hertog van Gelre maar kreeg door vererving ook de functie van raadsheer van de hertog van Kleef. Hij behoorde tot de meest aanzienlijke edelen van het Gelders Overkwartier. Johan overleed in 1569, zijn vrouw Josina van Wees in 1572. Ze zijn begraven in de kerk van Horst. Hun grafsteen is in de na de Tweede Wereldoorlog herbouwde St. Lambertuskerk ingemetseld. In 2019 kon de locatie van de grafkelder weer worden vastgesteld.

Johan de oude had 4 zonen en 4 dochters. De oudste zoon Johan volgde hem op 3 juli 1569 in Horst op. Zijn jongere broer Herman, geboren rond 1534 in 's Gravenhage, werd heer van Sonsfeld en Hendrik werd heer van Endt en drost van Huissen.

Van Diederik is bekend dat hij kanunnik was te Luik en Utrecht en proost te Elst. "Alle bezit is uiteindelijk terechtgekomen bij de Sonsfeld-tak. Dat is de sterkste tak gebleken," vertelt Sjef.

Grafzerk Johan van Wittenhorst en Josina van Wees.

Johan II van Wittenhorst. 1569-1585

In 1569 werd Johan II van Wittenhorst, ook bekend als Johan de jonge, heer van Horst en drost van het Ambt Kessel. Vanaf 1549 was hij al drost van het Ambt Montfort. Het was in deze woelige jaren, in het begin van de Tachtigjarige Oorlog, onmogelijk om twee drostambten waar te nemen. In 1570 volgde Willem van Merwyck hem op als drost van het ambt Montfort; Johan behield Kessel.

In 1572 werd Johan militair gouverneur van Venlo. Hij had tot taak de stad tegen vijandelijke aanvallen te verdedigen. Tot 1574 gaf hij de troepenbewegingen van Willem van Oranje door aan de Hertog van Alva en diens opvolger Don Luis de Requesens. Johan was benoemd door de Staten van Gelderland en stond in dienst van de Spaanse koning Filips II, die in 1555 zijn vader Karel V in de Nederlanden en in Spanje was opgevolgd. In februari 1577 werd een overeenkomst afgesloten door de Spaanse landvoogd Don Juan van Oostenrijk en de Staten-Generaal (Eeuwig Edict). Er werd beloofd om Filips II te erkennen als koning; het katholicisme zou worden gerespecteerd en gehandhaafd. Er kwam een wapenstilstand en de Spaanse soldaten trokken zich tijdelijk terug. Echter niet uit Roermond. Johan de jonge, die jarenlang de wettige vorst had gediend, koos evenals zijn broers Herman en Hendrik de kant van de opstandelingen. Als aanvoerder van de Staatse troepen van het hertogdom Gelre probeerde hij in 1577 Roermond te veroveren op het Spaanse garnizoen dat zich daar schuil hield. De belegering mislukte, doordat Don Juan, de Spaanse landvoogd, Roermond kwam ontzetten in januari 1578. Johan had zich toen teruggetrokken. Dat werd hem niet in dank afgenomen; hij werd uitgescholden door enige burgers van Venlo die hem zelfs van landverraad beschuldigden. Johan werd door het stadsbestuur van Venlo en gedeputeerden der Staten van Gelderland gerehabiliteerd. Toch heeft hij toen zijn ontslag aangevraagd.

“We moeten goed voor ogen houden dat de Tachtigjarige Oorlog niet alleen een strijd was tegen de Spaanse overheersing maar ook een godsdienstoorlog: de strijd tussen het opkomend protestantisme en het katholicisme. Johan was zeker tot 1574 Spaansgezind, maar was in 1577 dus Staats,” vertelt Sjef Keijsers. “Tot nu toe werd deze stap ten onrechte gekoppeld aan de plundering van het kasteel te Horst in

1579 door Maarten Schenk van Nijdeggen, heer van Afferden en Bleijenbeek”.

Spaans zwaard, ca. 1580-1600, gevonden bij kasteel Huys ter Horst, foto Museum de Kantfabriek.

Gewesten en steden die de oorlog tegen Spanje wilden voortzetten, sloten zich in 1579 aan bij de Unie van Utrecht. In de zuidelijke Nederlanden hadden katholieken zich verenigd in de Unie van Atrecht uit protest tegen protestanten die probeerden de katholieke godsdienst te verbieden. In 1580 had zich van het Overkwartier alleen de stad Venlo bij de Unie van Utrecht aangesloten.

Johan II van Wittenhorst was in maart 1579 als afgevaardigde van het Overkwartier naar de Staten Generaal te Antwerpen gegaan. Doordat hij de partij van de opstand gekozen had, werd hij op 8 januari 1580 als drost van het Ambt Kessel vervangen door Adriaen van der Lindt. “Wellicht was hij de broer van bisschop Lindanus. Bewijs hiervoor heb ik echter niet gevonden” aldus Sjef.

Het Land van Kessel werd toen Spaansgezind.

Johan II van Wittenhorst overleed 13 augustus 1585.

Walraven van Wittenhorst. 1585-1609

De zoon van Johan II, Walraven (1550-1623), was trouw gebleven aan de koning van Spanje en werd in 1585 heer van Horst. Hij werd toen ook drost van het land van Kessel. In dat jaar zwenkte Maarten Schenk van Nijdeggen om naar de Staatsen. Vanuit het slot Bleijenbeek terroriseerde hij weer plaatsen van het Overkwartier door het eisen van brandschatting. Wat dat betekende ondervond Horst in 1588: Horst werd geplunderd en meerdere huizen gingen in vlammen op. Ongeveer in deze tijd zijn de oudste Horster schutterijen ontstaan.

In 1589 kwam aan de plundertochten vanuit Bleijenbeek een einde, doordat de hertog van Parma het kasteel liet belegeren en innemen. In hetzelfde jaar zwaaide Schenk weer om naar Spanje! "Een echte opportunist!" aldus Sjef.

Walraven van Wittenhorst kreeg 9 zonen en 3 dochters. In de 30-jarige oorlog zijn 7 zonen omgekomen in dienst van de koning van Spanje. Volgens Steffens zijn ze gestorven in 1620. In het boek *Adelsfamilie von Wittenhorst-Sonsfeld in Haldern* wordt 1626 vermeld. "Nader onderzoek is gewenst, ook om te achterhalen wat er gebeurd is. Wat is de reden dat ze zich bezig gehouden hebben met de 30-jarige oorlog?" vraagt Sjef zich af.

Van 1604 tot 1607 is Walraven geen ambtman geweest. Hij en Jan Gevaerts, kanunnik van het kapittel van Onze-Lieve-Vrouwekathedraal te Antwerpen, werden door aartshertog Albert en Isabella, toen soevereine vorsten van de zuidelijke Nederlanden, met een zending naar Holland belast om er te peilen naar de mogelijkheden van een vrede of een bestand met de Verenigde Provinciën. In januari 1607 werd door Gevaerts verslag uitgebracht en de conclusie was dat de onderhandelingen zouden worden voortgezet. Walraven en Gevaerts zijn daar niet meer bij betrokken. Een oom van Walraven, Herman van Wittenhorst-Sonsfeld, was toen gouverneur en hofmeester van prins Maurits van Oranje.

Op 9 april 1609 werd het Twaalfjarig Bestand afgekondigd. Niet iedereen was blij met het bestand: sommigen zagen vanuit hun positie voordelen, anderen waren bang dat de Spanjaarden de kans kregen hun troepen te versterken of zagen een veel minder grote rol op het politieke toneel.

Door het huwelijk met Margaretha van Deurne kwam de heerlijkheid Deurne in 1606 aan de tweede zoon van Walraven, Wolfaert Evert. Walraven zelf werd op 3 juli 1607 tot drost van het ambt Middelaar benoemd. In 1609 stond hij de halve heerlijkheid Horst en het drostambt van Kessel af aan zijn oudste zoon, Johan van Wittenhorst. In 1621 gaf Walraven, oud en blind geworden, te kennen afstand te willen doen van het drostambt Middelaar ten behoeve van zijn zoon Johan (1609-1639). In of kort na 1621 overleed Walraven.

Johan III van Wittenhorst. 1609-1639

Johan van Wittenhorst III was, behalve heer van Horst, dus drost van het ambt Kessel, drost van het ambt Montfort en drost van het ambt Middelaar. Sinds 1598 vormden de zuidelijke Nederlanden een op zich zelf staande staat. Toen aartshertog Albert in 1621 kinderloos overleed, vielen de zuidelijke Nederlanden terug aan Spanje. Isabella, dochter van koning Filips II, werd landvoogdes, weliswaar met veel minder bevoegdheden.

Zowel bij de begrafenis van Albert, alsook bij de inhuldiging van Isabella als landvoogdes te Brussel, waren de Staten van het Overkwartier vertegenwoordigd door een deputatie, waarvan Johan van Wittenhorst deel uitmaakte. Ook behoorde hij tot een deputatie, die de staten in 1629 naar Brussel zonden om aan de Spaanse regering duidelijk te maken, dat het Overkwartier niet bij machte was de door hun gevraagde belastingen op te brengen.

Tijdens de veldtocht van Frederik Hendrik met het Staatse leger in 1632 werden veel steden langs de Maas veroverd. Op 4 juni gaf Venlo zich over aan de Staatsen. Het Overkwartier kwam grotendeels in de macht van de republiek der verenigde Nederlanden. Toch bleef Spanje van het verloren gebied belasting eisen. Het Hof van Gelre te Arnhem verbood iedere bijdrage op straffe van dubbele betaling. Omdat beide partijen om beurten het Overkwartier beheersten, was het noodzakelijk deze tot vriend te houden.

De handel van het Overkwartier met het door Spanje bezette gebied kon doorgaan. De Republiek vorderde daarvoor wel een speciale belasting, het licentrecht.

Om zich te beschermen tegen plunderende bendes en legereenheden werden door de plattelandsbevolking in de Tachtigjarige Oorlog boerenschansen opgetrokken. Ze werden vooral aangelegd in natte en moeilijk toegankelijke gebieden.

Ook werden door sommige dorpen beschermingsbrieven (saufgardes) van legerbevelhebbers gekocht. De Spaanse opperbevelhebber in de Nederlanden verleende in augustus 1632 zo'n beschermingsbrief aan Horst.

Verder probeerde men met "vereringen" (= geschenken) de legeraanvoerders gunstig te stemmen. Dit middel werd zo algemeen toegepast, dat er niet aan was te ontkomen. Toen in november 1632 het

land van Kessel, in tegenstelling tot de andere ambten en steden, nog steeds in gebreke was gebleven een verering te doen aan prins Frederik Hendrik, ontving de ambtman Johan van Wittenhorst een brief van een afgevaardigde naar de Staten Generaal, namelijk de heer van Blitterswijck. Daarin werd Johan onder meer aangespoord, toch vooral de verering aan de Prins niet te vergeten. De berichtgever vermeldde er zelfs bij, dat het geschenk niet minder dan 1000 rijksdaalders zou mogen zijn.

Met een schepen van Roermond en een schepen van Venlo toog Johan van Wittenhorst 31 december 1633 namens de Staten van het Overkwartier naar Den Haag, om Frederik Hendrik een verering aan te bieden van 2000 rijksdaalders. Hierbij moesten zij de prins ervan overtuigen, dat in het Overkwartier grote armoede heerste en hem verzoeken daarin verbetering te brengen.

In 1635 werd het land van Kessel geteisterd door Spaans-Kroatische troepen die zeer gewelddadig en wreed optraden. Op 25 augustus 1637 werd Venlo weer veroverd door kardinaal Ferdinand, broer van koning Filips IV. Het gebied werd daardoor weer Spaans.

Johan van Wittenhorst III had geen kinderen. Na zijn dood in 1639 kwam de gehele heerlijkheid Horst - zowel het allodiale deel als het leen - aan zijn petekind Johan Godart Frans Huyn van Amstenrade en Geleen. "Het was niet toevallig dat Huyn hier terecht kwam. Het waren de zonen van Margaretha van Wittenhorst, vrouwe van Deurne, Rossum en Broekhuizen. En de kleinzonen van Wolfaert Evert van Wittenhorst," benadrukt Sjef.

Johan Godart Frans Huyn van Amstenrade en Geleen. 1639-....

Johan G. F. Huyn van Amstenrade en Geleen, geboren in 1623, erfde van zijn peetoom de heerlijkheid Horst. Zijn moeder droeg hem bovendien de heerlijkheid Deurne over. Zonder eerstgeboorterecht kwam hij dus in het bezit van twee heerlijkheden. Hij was op en top militair, maakte grote schulden en moest al in 1649 de heerlijkheid Deurne overdoen aan zijn schoonvader.

Volgens een artikel van G.A. van Strien in *De Maasgouw* van 1998 ruilden Johan Godart en zijn vrouw Johanna Charlotte de Lamargelle de heerlijkheid Horst in 1650 met (schoon-)vader Willem de Lamargelle tegen de halve heerlijkheid Kettenhoven in Luxemburg. Hoe de

eigendomsverhoudingen daarna precies verlopen zijn, is niet geheel duidelijk.

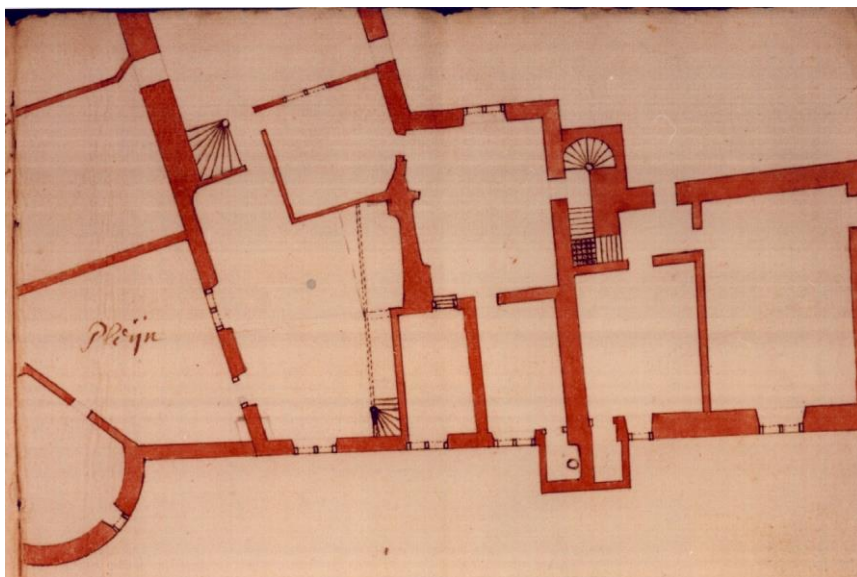
Johan overleed kinderloos in 1653.

Arnold Wolfgang Graaf Huyn van Amstenrade en Geleen. 1660

Steffens, die bovengenoemde ruiling nergens vermeld, schrijft dat Johan Godart overeenkomstig het testament werd opgevolgd door de oudste broer Arnold Wolfgang Graaf Huyn van Amstenrade en Geleen.

We weten zeker dat de heerlijkheid Horst in 1660 in zijn bezit was. Hij verkocht de heerlijkheid namelijk in dat jaar aan Willem Vincent van Wittenhorst.

Gezien het opschrift op de grafkist van Willem Vincent mogen we concluderen dat hij het belangrijk vond om het kasteel van Horst weer in de familie te brengen: "Heer Wilhelm Vincent baron van Wittenhorst ende Horst etc. die deese heerlijkheit int jaer 1660 heeft aangekocht weder aen die familie".

Huys ter Horst, bouwtekening rond 1660, zuidzijde

Door Sjef Keijzers gebruikte literatuur

- *De geschiedenis van kasteel Huys ter Horst*, Piet van Nunen, heruitgave Stichting Kasteel Huys ter Horst.
- *Huis ter Horst en de heerlijkheid Horst onder de familie van Wittenhorst 1523-1754*, Marinus Flokstra, *Limburgs tijdschrift voor Genealogie* 48, 2020/3.
- *Kastelen in het Land van Kessel*, Marinus Flokstra, Venray 2005.
- *Horster Historiën 7 delen onder redactie van P.A.M. Geurts, Th.J. van Rensch, J.M.W.C. Schatorjé en G.F. Verheijen*.
- *Geschiedenis der aloude Heerlijkheid en der Heeren van ter Horst in het land van Kessel*, Adolf Steffens, Roermond 1888. (digitaal beschikbaar gesteld door de heer Jan Vissers.)
- *W. Bartels: Wittenhorst-Horst-Rees-Kalkar, Deel 1*. (inzage via de heer Jan Vissers.)
- *W. Bartels: Sonsfeld-Aspel-Wittenhorst, 2004*. (inzage via de heer Jan Vissers.)
- *Adelsfamilie v. Wittenhorst-Sonsfeld in Haldern 1145-1845*, Erich Schüttpehlz, Haldern 1999. (door mevrouw Fien Verheijen via mevrouw Yvonne Hermans-Cuppen digitaal beschikbaar gesteld.)
- *Limburg, Een Geschiedenis*, door LGOG 3 delen, Maastricht 2015 e.v.
- *G.A. van Strien, Een merkwaardige akte betreffende de Heerlijkheid Horst (1650)*, *De Maasgouw*, jaargang 117, 1998, aflevering 4.
- *Geschiedenis van de beide Limburgen* door Jappe Alberts, deel 1 en 2, Assen 1974.
- *80 jaar oorlog/ de geboorte van Nederland*, Rijksmuseum.
- *Website DeurneWiki van Heemkundekring H.N. Ouwering Deurne*.
- *Daarnaast heb ik Wikipedia geraadpleegd, zoals: 1555-1715 geschiedenis van de Spaanse Nederlanden (75 blz)*.

PS Dank aan mevrouw Yvonne Hermans-Cuppen, de heer Jan Vissers en de heer G.A. van Strien voor hun feedback en informatieverstrekking.

Aangenaam: Meander Grondverwerving en Advies

Meander is een onafhankelijk, middelgroot adviesbureau op het gebied van onroerende zaken. Vanuit ons hoofdkantoor en regiokantoor bedienen wij rijksinstanties, provincies, lokale overheden, nutsbedrijven en andere opdrachtgevers.

Kijk voor meer informatie op www.meanderbv.nl
of neem contact op met ons hoofdkantoor op tel. (0485) 33 65 43

Johan de oude, rechtstreekse voorouder van koning Willem Alexander

In het boek *Adelsfamilie von Wittenhorst-Sonsfeld in Haldern* is geschreven dat Friedrich Wilhelm von Wittenhorst-Sonsfeld, een nakomeling van Johan de oude een rechtstreekse voorouder is van koning Willem Alexander. Door deze aanwijzing is het nu gelukt om deze relatie vanaf Johan de Oude in beeld te brengen. Dit is een mooie bijvangst van mijn naspeuringen over het adellijk geslacht Van Wittenhorst, bewoners van Huys ter Horst in de periode van 1523 tot 1660. Zie voor een verslag hiervan het artikel geschreven door Ger Hermans.

Familie van Wittenhorst, voorouders van Koning Willem Alexander

Johan de oude van Wittenhorst ¹⁾	1495-1569	x 15??	Josina van Wees	1497-1572
Herman van Wittenhorst-Sonsfeld ²⁾	1534-1608	x 1563	Elisabeth van Leerodt	1540-1572
Johan van Wittenhorst-Sonsfeld ³⁾	1568-1617	x 1595	Adriana van Schagen	1775-1656
Herman van Wittenhorst-Sonsfeld ⁴⁾	1610-1652	x 1644	Wilhelmina van Gendt	1622-1658
Frederik Willem van Wittenhorst-Sonsfeld ⁵⁾	1645-1711	x 1678	Amalia Henriette von Schwerin-Landsberg	1658-1699
Albertine Eleonore von Wittenhorst-Sonsfeld ⁶⁾	1693-1721	x 1716	Heinrich Karl von der Marwitz	1680-1744
Frederike Karoline von der Marwitz ⁷⁾	1720-1763	x 1743	Albert Karl Friedrich von Schönburg-Schwarzenbach	1710-1765
Otto Karl Friedrich von Schönburg-Waldenburg	1758-1800	x 1779	Henriëtte Eleonore Gräfin von Reuss zu Köstritz	1755-1829
Otto Victor I von Schönburg-Waldenburg	1785-1859	x 1817	Tekla von Schwarzburg-Rudelstadt	1795-1861

Mathilde von Schönburg-Waldenburg	1826-1914	x 1847	Adolf Friedrich von Schwarzburg-Rudolstadt	1801-1875
Marie Karoline Auguste von Schwarzburg-Rudolstadt	1850-1922	x 1868	Friedrich Franz II von Mecklenburg-Schwerin	1823-1883
Heinrich Wladimir Albrecht von Mecklenburg-Schwerin	1876-1934	x 1901	Wilhelmina van Oranje Nassau	1880-1962
Juliana van Oranje Nassau	1909-2004	x 1937	Bernard van Lippe-Biesterfeld	1911-2004
Beatrix van Oranje Nassau	1938-heden	x 1966	Claus van Amsberg	1926-2002
Willem Alexander van Oranje Nassau	1967-heden	x 2002	Máxima Zorreguieta	1971-heden

Relatie tot bewoner Huys ter Horst

- 1) Bewoner
- 2) Broer van Johan de Jonge van Wittenhorst
- 3) Neef van Johan de Jonge van Wittenhorst / Vader van Willem Vincent van Wittenhorst
- 4) Broer van Willem Vincent van Wittenhorst
- 5) Neef van Willem Vincent van Wittenhorst / vader van Frederik Otto Wittenhorst-Sonsfeld
- 6) Zus van Frederik Otto Wittenhorst-Sonsfeld
- 7) Nicht van Frederik Otto Wittenhorst-Sonsfeld

sinds 1927 **THEUNISSEN**

dakbedekkingen

Noordsingel 11 Horst

WWW.THDAK.NL / 077-3981420

DE HAANBENDE UIT BROEKHUIZENVORST.

Jeu Derikx

Pastoraat van Jozef Conrad Bodenstaf. 1881

Deze gebeurtenis staat beschreven in het kerkelijk- en gemeente archief.

Het pastoraat van Jozef Conrad Bodenstaf, die van 1875 tot 1888 pastoor te Broekhuizenvorst is geweest, wordt gekenmerkt door zeer veel ruzie en tegenstand. Een van zijn kerkmeesters, Van Dijck, had de gewoonte 's zondags onder de H. Missen in de kerk te collecteren, niet met een open schaal of met een z.g. "klingelbugel", maar met zijn open hand. Het geld stak hij vervolgens in zijn zak en nam het mee naar de cafés, waar hij telkens een stevig borreltje dronk. Dit wekte natuurlijk afkeuring bij zeer veel parochianen en grote ergernis. Ondanks herhaalde vermaningen van Pastoor Bodenstaf ging deze kerkmeester door met dit misbruik.

Het gevolg was, dat deze kerkmeester werd afgezet. Op alle mogelijke manieren trachtte Van Dijck zich te wreken. Hij stookte veel ongunstige typen van de parochie op tegen pastoor Bodenstaf.

Herhaaldelijk werd 's nachts in zijn tuin onkruid uitgestrooid, de deuren bestreken met koemest, ruiten ingegooid, beenderen aan de bel vastgebonden, zodat de honden, die naar die beenderen grepen 's nachts de pastoor door het bellen wakker maakten. In de Kerstnacht had men zelfs een gat gegraven op het voetpad, dat van de kerk naar de pastorie in de Smeelen in de Maasstraat liep, het vroegere "Schoelpedje". Boven dit gat had men een galg met strop geplaatst zodat de pastoor, die na de nachtmis in het donker naar huis zou gaan, voorover in dat gat zou vallen en met zijn hoofd in die strop zou terecht komen.

Heel toevallig was de pastoor die nacht niet naar huis gegaan en in de sacristie blijven slapen, het was alsof hij een voorgevoel had gehad. Ook bij de koster en de andere kerkmeesters werden herhaaldelijk de ruiten ingegooid. Een van de kerkmeesters, Johannes Hermen die op de Ooijenseweg woonde, werd dit wangedrag moe en greep op een avond, toen men zijn ruiten had ingegooid, zijn geweer

en lichter en liep naar buiten. Deze lichter werd uit zijn handen ge-
gooid. Wegens de duisternis kon hij niemand zien.

Hij schoot blindelings op de belhamels. De aanvoerder van dat
troepje, Johannes Simon Haan, 24 jaar oud, werd dodelijk getroffen.
Pas de volgende morgen werd hij gevonden in het nabij gelegen
St. Annapad. Kerkmeester Hermsen werd niet rechterlijk vervolgd en
sindsdien was het rustig in de parochie.

De “Haanbende” besloot eerder, dat pastoor Bodenstaf zou moeten
worden doodgeschoten. Er werd geloot wie deze duivelse daad ten
uitvoer zou moeten brengen.

Het lot viel op J.S. Haan 24 jaar, die een paar weken later heel toe-
vallig zelf werd doodgeschoten.

Het verhaal eindigt met de constatering dat alle andere leden van
deze bende vroeg of laat door God op zichtbare wijze zouden worden
gestraft.

— Zondag avond hebben eenige jonge-
lieden te Broekhuizenwvst weder baldadig-
heid gepleegd. Het gold nu de woning van
den heer Jan Hermsen aan't einde van het
dorp in de richting van Oyen. De ruiten
werden verbrijzeld enz.; toen H. buiten kwam
had er eenige worsteling plaats en deze zich
terugtrekkende in huis, neemt het geweer
en schiet in de lucht om er verderen angst
in te jagen. Den volgenden morgen heerschte
grootte ontsteltenis toen men den 24jarigen
Jean Haan, koperslager, dood op 't veld
dicht bij de woning van H. vond liggen.
De justitie heeft Woensdag een onderzoek
in loco ingesteld, en zou tot resultaat hebben
dat de overledene niet door een schot, dat
alleen den schouder heeft getroffen, maar
aan het verbrijzelen der hersenpan overleden
is. Hermsen die zich bij de justitie
had aangemeld is dadelijk op vrije voeten
gelaten.

Treurig is 't geval. Moge het strekken
tot waarschuwing.

Donderdag had de begrafenis plaats van
den overledenen Haan, opgeluisterd door de
treurige tonen van het Fanfare Gezelschap,
waarvan hij medelid was. Eene diep getroffen
menigte volgde in stilte den lijksstoet.

Het bovenstaande verhaal
wordt grotendeels waar-
gemaakt uit de gegevens
van de archieven van de ge-
meente waarin nimmer de
naam “Haanbende” ge-
noemd wordt. Uit de gege-
vens wordt wel duidelijk dat
het samenspel tussen de ge-
meente en pastoor Boden-
staf niet optimaal was. Het
dagblad deed in 1881 mel-
ding van het voorval.

GASTHOËS

Jan van de Meerendonk

Van het Gasthuis 1812 naar het Gasthoës 2021 te Horst

Het verleden van het Gasthuis heeft in alles te maken met de armoede in de Peel. Oorspronkelijk was het Gasthuis bedoeld voor de opvang van reizigers en voor mensen met besmettelijke ziekten. Maar na 1795 zien we dat hier oudere hulpbehoevende mensen in ondergebracht werden. Het Gasthuis kunnen we niet los zien van *De Manhuis*. Beide huizen waren de enige onderdelen van het sociale stelsel in deze tijd voor de opvang van de armen en zieken in de gemeente.

Na de bezetting van ons land door de Fransen in 1794 werd het bestuur van het Gasthuis overgedragen aan het Algemeen Armenbestuur. Dit college bestond uit vijf mannen benoemd door de burgemeester en wethouders. Zij waren belast met de uitvoering van de bedeling en de inkomsten. Deze inkomsten kwamen uit de verpachting van hooiland, weiden en hakhout die uit de gemeentelijke bezittingen ter beschikking stonden van het armenbestuur.

In 1812 bestond het Gasthuis uit vier woningen onder één kap gelegen op de plaats waar nu het tegenwoordige Gasthuis staat. De huisjes hadden een oppervlakte van $2 \times 40 \text{ m}^2$, $1 \times 30 \text{ m}^2$ en $1 \times 20 \text{ m}^2$ waar gewoond, gekookt en geslapen werd.

De naam *De Manhuis* doet vermoeden dat het een tehuis was voor oude mannen, maar de werkelijkheid is heel anders. Er woonde geen enkele alleenstaande man, maar wel 15 weduwen met en zonder kinderen, vier echtparen met kinderen en de nachtwacht met zijn gezin. In de zomer van 1812 woonden 45 mannen, vrouwen en kinderen in de 12 kamertjes.

De toestand van gemeente Horst in 1812 (zonder Sevenum): het aantal inwoners bedroeg 2683 waarvan 732 kinderen onder de 10 jaar. Van de beroepsbevolking waren er 361 dagloners, mannen en vrouwen, dus 18,5 % van het totaal! Er was dus een groot aanbod aan “losse” werknemers wat de spoeling erg dun maakte. En in de winter als het werk op het veld stil lag, waren er weinig of geen mogelijkheden om een boterham te verdienen. Het waren de voorlopers van de ZZP’ers uit de tegenwoordige tijd. Ze waren volledig afhankelijk van de werkopdrachten die hun gegend werden.

Dat er grote armoede is, blijkt uit het document van 16 december 1809. Het betreft een opsomming van het armenbestuur:

Namen der armen met een aanmerking hoeveel broden ieder wekelijks bekomen zal”.

De lijst is lang, namelijk 58 namen. Uit de bevolkingsregisters 1802 en 1812 blijkt dat er van de brooduitdeling ca. 200 personen afhankelijk waren! Dat was 8% van de bevolking. Naargelang de gezinsgrootte kreeg men toebedeeld, een kwart, een half of een heel zwaar en hard roggebrood.

Was het niet mogelijk om door werk aan brood te komen dan bleef alleen bedelen over om legaal aan de kost te komen. Alleen moest men een vergunning hebben, de zogenaamde bedelpenning. Op paasmaandag 12 april 1819 waren bij het Raadhuis 35 personen aanwezig. Mannen, vrouwen en ook kinderen van acht, tien en twaalf jaar oud, die zich aangemeld hadden om de begeerde penning te krijgen. Van de 35 aanvragers krijgen er 12 een penning om te mogen “bidden” (= bedelen), met de hoop één dag per week zonder honger de dag door te komen.

Het bedelen was ook aan beperkingen onderworpen. Men mocht maar eens per week bij de boer of handwerksman gaan “bidden”.

Maar dat mocht alleen bij de personen die vooraf aan het gemeentebestuur te kennen hadden gegeven dat zij daarvan gediend waren. In een schrijven van het armenbestuur aan B&W in 1823 werd bericht dat door het verbieden van het bedelen de nood onder de armen is toegenomen. De nood bleef hoog. Ook in december 1828 is er te weinig roggemeel. En worden door de bakkers op voorschot broden uitgegeven. Ook werd er melding gemaakt van veel ouderen en zieken in de gemeente.

Behalve de verplichte gemeentelijke belastingen waren de burgers bereid een deel van de oogst af te staan op vrijwillige basis voor de bedeling van de armen. Ook geld en goederen werden gedoneerd aan het armenbestuur dat steeds op hun begroting een tekort had. Het armenbestuur werd in de loop der jaren meerdere keren ter verantwoording geroepen door B&W en ook door Gedeputeerde Staten. Zij werden gewezen op de plicht niet de begroting te boven te gaan. Geconfronteerd met de nood van de armen gingen zij keer op keer over de begroting heen. De gemeentekas werd hier ook steeds op aangesproken om de tekorten aan te vullen.

In het bevolkingsregister van 1829 is het Gasthuis bewoond door zes weduwen met hun dochters. In *De Manhuis* woonden 40 personen, zes gezinnen met kinderen, een weduwnaar en vier weduwen. Van beroep kleermaker, 2 wolspinners en de overigen waren van beroep dagloners. In 1840 werd het Gasthuis bewoond door vijftien personen, een echtpaar, vijf weduwen en kinderen. In *De Manhuis* waren 44 personen, acht gezinnen, één weduwnaar en acht weduwen met kinderen.

In de daarop volgende jaren 1850, 1860 en later blijven de aantallen gelijk aan de voorgaande. Het waren degenen die door een misoogst of sterfte van de kostwinner hun kost niet meer konden verdienen en hulpbehoevende ouderen die in het Gasthuis onderdak kregen. Voor het grootste gedeelte was hun beroep dagloner/ster met een enkele kleermaker of wolspinner.

In 1854 wordt *De Manhuis* verkocht door de erven Von Fürstenberg aan Hendrik Jeurissen en was niet meer beschikbaar voor het armen-

bestuur. In 1857 werd het Gasthuis daarom vergroot met vier woningen, nu in totaal acht woningen, huisnummers B 22 t/m B 29, aan elkaar gebouwd met een schuur aan de rechterzijde.

De nieuwe woningen hadden een voor- en achterkamer waarvan de voorkamer voorzien was van een stookplaats. Elke twee woningen hadden een gezamenlijk portiek. Ook beschikte het armenbestuur over een pand op de Middelijk (A1302) met huisnummer A 47 en een op de Konijnswaranda (B 1457) met huisnummer A 52 in 1860.

1486

N°. 86.

EIGENAAR. . . . .

VRUCHTGEBRUIKER,
ERFPACHTER, OF
RIJST VAN OISTAL
HOUDEB. . . . .

NAAM.	VOORNAMEN.	BEROEP.	WOONPLAATS.
<i>x Horet</i>	<i>de algemeen Armenbestuur</i>		

ART. _____

Volgnummer.	FOLDEB, GEHUCHT of plaatselijke benaming.	ECHTMEER. DAK				SOORT der EIGEN- DOMMEN.	Plaatselijk wooner gebouwd op de afmet.	INHOUDS- GROOTTE van ieder PERCEEL.	Klaarste.	Kadastraal inkomen van ieder perceel, zonder afrech. der polder- en dijks- luizen.	Bijdrag van dien afrech. wegen polder- en dijks- luizen.	BELASTBAAR INKOMEN van ieder PERCEEL.		Beknopte OMSCHRIJVING der plaats geheld. hebbende VERANDERINGEN.	AANWIJZING der artikelen en volg- nummers van deze lijst.					
		Streef. Nummer van perceel.	Dak.	Nummer.	Opgevoerd.							Gehoord.	Waarom getrokken.		Waarom overgelegd.	Volgnummer				
9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.
1	Gasthuis	C 1223	-	-	huur		1	1	1	1	1	1	1	1	1		391	186	83	
2	"	1224			"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		392		84	
3	"	1225			"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		393		85	
4	"	1226			"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		394		86	
5	Middelijk	A 442			"		1	1	1	1	1	1	1	1	1	17.10.1860	395		87	
6	"	B 447			"		1	1	1	1	1	1	1	1	1	17.10.1860	396		88	
7	Gasthuis	C 388			"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		397		89	
8	"	389			"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		398		90	
9	"	390			"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		399		91	
10	"	1222			"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		400		92	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		401		93	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		402		94	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		403		95	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		404		96	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		405		97	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		406		98	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		407		99	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		408		100	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		409		101	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		410		102	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		411		103	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		412		104	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		413		105	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		414		106	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		415		107	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		416		108	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		417		109	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		418		110	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		419		111	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		420		112	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		421		113	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		422		114	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		423		115	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		424		116	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		425		117	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		426		118	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		427		119	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		428		120	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		429		121	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		430		122	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		431		123	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		432		124	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		433		125	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		434		126	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		435		127	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		436		128	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		437		129	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		438		130	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		439		131	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		440		132	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		441		133	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		442		134	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		443		135	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		444		136	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		445		137	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		446		138	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		447		139	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		448		140	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		449		141	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		450		142	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		451		143	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		452		144	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		453		145	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		454		146	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		455		147	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		456		148	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		457		149	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		458		150	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		459		151	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		460		152	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		461		153	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		462		154	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		463		155	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		464		156	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		465		157	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		466		158	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		467		159	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		468		160	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		469		161	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		470		162	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		471		163	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		472		164	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		473		165	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		474		166	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		475		167	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		476		168	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		477		169	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		478		170	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		479		171	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		480		172	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		481		173	
					"		1	1	1	1	1	1	1	1	1		482		174	
					"															

Het huizenbestand is in 1880 toegenomen, in Melderslo één huis, de Middelijk en America elk drie woningen. Tijdens en na de bouw van het Gasthuis zijn deze panden door de gemeente terug in bezit genomen en deels verkocht.

Het armenbestuur zorgde ook dat de kinderen van de thuiszittende armen onderwijs kregen in de twee scholen in Horst dorp en de Meterik. Het schoolgeld werd betaald en ook de leermiddelen werden gratis ter beschikking gesteld. Het aantal bedeelde kinderen in Horst was 52 en op de Meterik 38. De niet-bedeelden waren in aantal 33 in Horst en 10 op de Meterik, op 16 februari 1848.

Burgemeester en wethouders hadden architect Jan Jorna in 1897 de opdracht gegeven tot het plannen van een “gebouw voor lijders van besmettelijke ziekten en de verzorging van oudere mannen en vrouwen”. Voor het ontwerp bezocht hij het gasthuis in Venlo, Beek en Donk, Vlijmen en Voorschoten. De rekening voor de schetsen, bestek en begroting bedroeg inclusief een verbouwing van de school op de Meterik fl. 498,70. De bouwkosten voor het Gasthuis waren begroot op fl. 36.000,00.

Helaas diende de architect de rekening te laat in en werd die niet meer geaccepteerd door het gemeentebestuur. In verweer werd verwezen naar een artikel in de wet van 1812 dat een rekening binnen een half jaar ingediend moest worden. Dit artikel stond in de voorloper van ons tegenwoordig Burgerlijk Wetboek, de zogenoemde Code Civil, ingevoerd in 1809 en aangepast in 1811.

Door Gedeputeerde Staten was het plan goedgekeurd en werd er een subsidie toegekend van fl. 6000,00 voor het “oprichten van de bouw ener inrichting voor besmettelijk zieken”.

In 1901 werd begonnen met het slopen van de huisjes om plaats te maken voor de nieuwbouw. De eerste bewoner van het nieuw gebouwde Gasthuis was de Liefdezuster Catharina van de Sande. Zij werd op 11 september 1902 op het adres Nieuwstraat B 2 ingeschreven. Voor het eind van het jaar 1902 waren er 29 bewoners, voor het

merendeel zusters. De hoofdzuster was Anna Maria Weenink. Zij werd ingeschreven op 14 oktober 1902.

Het pand werd in 1907 overgedragen aan de Stichting Antonius, waaruit later het St.-Antonius ziekenhuis werd opgericht.

*Het Gasthuis. Foto waarschijnlijk genomen vóór 1907.
In 1907 werd het gebouw omgedoopt tot ziekenhuis.*

De onderhandse verkoop van het Gasthuis door het armenbestuur aan de Congregatie der Zusters van de H. Maagd met een aflossings-termijn van 74 jaar werd niet goedgekeurd door Gedeputeerde Staten. De jaarlijkse aflossing moest verdubbeld worden van 500 gulden naar 1.000 gulden. En de aflossingstermijn werd vastgesteld op 37 jaar. Bij de eerste onderhandelingen werd afgesproken dat de jaar-kosten voor kost en inwoning van een volwassene fl. 70,00 zou bedragen, voor kinderen was men fl. 60,00 verschuldigd. Door de aanpas-sing van de aflossingstermijn van 74 naar 37 jaar werden de vergoe-dingen verhoogd met fl. 10,00.

Verslag gezondheidscommissie 24 sept 1903, betreft het Gasthuis te Horst

Het souterrain is toegankelijk middels twee trappen, één aan de noordkant en één aan de zuidkant van het gebouw. Die staan in verbinding met een corridor, breed twee meter, die de onderbouw in tweeën splitst. Het westelijk gedeelte is ingericht ter bewoning en bestaat uit vijf lokalen.

Het 1e lokaal 4,58 x 3,5 en hoog ruim 2 meter werd bewoond door 10 vrouwelijke personen. De vloer was van muurstenen, waarop voor het grootste gedeelte een houten vloer was gelegd. De ventilatie en verlichting bestonden uit twee raampjes ieder ter grootte van 0,87 x 0,62 meter.

Het 2e lokaal had een afmeting 3 x 3,5 meter en had één raam en was onbewoond. Het 3e lokaal diende als provisiekamer. Het 4e lokaal 3 x 3,5 en hoog ruim 2 meter werd bewoond door 5 kinderen. Het 5e lokaal 5,03 x 8,80 en ruim 2 meter hoog werd bewoond door twee oude mannen. Ventilatie en licht waren gelijk als bij lokaal 1, de verwarming geschiedt door een kachel.

Deze lokalen dienen tot dagverblijf van de verpleegden, zijnde gezonde ouden van dagen en kinderen. Bij gunstig weer verbleven deze meestal in de tuin. De commissie achtte deze lokalen niet geschikt voor bewoning. Vocht of kelderlucht werd niet waargenomen. De lokalen ten oosten van de corridor, vier in getal, werden gebruikt als bergplaats en provisiekamers.

Begane Grond, gelijk het souterrain, in twee delen, met in het midden een trap naar de eerste verdieping en zolders. Aan de voorzijde bevinden zich de kamers van de bestedelingen. Aan de noordzijde de mannenafdeling, aan de zuidzijde de vrouwen verblijfkamers. Ieder groot 4,5 x 6 meter en hoog 3,5 meter en voorzien van drie ramen. Verder zijn er nog twee flinke kamers voor bestedelingen, één ontvang- en één spreekkamer. Aan de achterzijde bevinden zich de keuken en de zusterkamers. Ten noordoosten is een gedeelte afgescheiden tot verpleging van besmettelijk zieken, operatiekamer en badkamer. In het zuidoosten bevinden zich de ziekenkamers. Op de eerste verdieping zijn ziekenkamers en slaapkamers. Verder nog kamers voor de zusters en de kapel. Op de zolderverdieping zijn de slaappleatsen van de meisjes, onder toezicht van de zusters. De gezondheidscommissie complimenteert het gemeentebestuur voor hun genomen initiatief om zulk een inrichting in de gemeente Horst op te richten.

Uit de begroting van het armenbestuur van 1903 waren de volgende posten opgevoerd in guldens: bedeling van brood en vlees fl. 1.100,00, kostgeld voor wezen fl. 1.800,00, winkelwaren en kleding fl. 200,00, doodskisten fl. 9,00 en medicamenten fl. 200,00. Meubels voor het ziekenhuis fl. 1.400,00. Het kostgeld voor wezen blijft een aantal jaren bijna gelijk. Maar de verpleegkosten voor de armen nemen drastisch toe.

In een schrijven van de gemeente Horst aan het armenbestuur op 29 november 1933, werd meegedeeld dat de subsidie fl. 1.000,00 lager wordt toegekend als begroot: van fl. 6.000,00 naar fl.5.000,00. Ook de vergoeding per armlastige verpleegde mag maximaal fl. 75,00 bedragen. Het bestuur heeft zorg te dragen om over de hele linie te bezuinigen en dat de rekening over 1933 en 1934 niet met een nadelig saldo sluit. In hetzelfde jaar heeft het Armenbestuur een aantal van 500 arme personen opgegeven. Dat het een moeilijke tijd was blijkt uit de bevolkingsregisters. Veel gehuwde vrouwen gaven aan een beroep uit te oefenen zoal modiste, hoedemaakster of naaister wat nooit eerder in de registers is gezien.

Al in 1908 werd het St.-Antoniusgesticht vergroot en in 1912 werden was- en strijklokalen toegevoegd. In 1935 werd een serre aangebouwd en twee jaar later in 1937 is het gesticht weer vergroot.

In 1947 is het pand in het bezit van het zedelijk lichaam “Mariannahillsche Missievereniging van het Kostbaar Bloed” te Aarle-Rixtel, waarna het bezit overgaat naar de Congregatie der Missiezusters van het Kostbaar Bloed te Meerlo en Tienray. Op 10 mei 1958 werd het bij het gasthuis behorende bejaardenhuis Berkele Heem geopend door de commissaris der Koningin in Limburg, de heer Houben. Het St.-Antonius ziekenhuis was in functie tot 1968 waarna men overging naar een moderne nieuwbouw, die inmiddels alweer gesloopt is. In 1969 werd het bejaardenhuis Berkele Heem ondergebracht in een stichting, het voormalig St.-Antonius ziekenhuis was weer in het bezit van de gemeente Horst en kreeg zijn oorspronkelijke naam terug: het Gasthoês. Na een grondige verbouwing diende het pand als een culturele instelling vanaf 1982.

Op 1 mei 2021 is, na de zoveelste verbouwing, het Gasthoê weer open voor de gemeenschap. Het is een modern multifunctioneel gebouw, geschikt voor vergaderingen, dans, muziek, theater en waar ook de bibliotheek een plaats heeft gevonden. Door de heer Th. J. van Rensch is de oprichting van het Gasthuis in de periode van 1457 tot omstreeks 1800 zeer uitvoerig onderzocht en is gepubliceerd in de Horster Historiën deel 1.

De gegevens komen uit het gemeentearchief Horst en het archief van de Historische Kring Horst.

- 1) De bevolkingsregisters GAH 2003, 2007, 2009 t/m 2014, 2016 t/m 2026, 2029 t/m 2038 en 2042 t/m 2046.
- 2) Eigenaars en bewoners GAH 1909, 2072, 2073, 2074 en 2076.
- 3) De voorloper van het kadaster 1825 GAH 1909, het kadaster 1843 met de leggers GAH 6022 t/m 6058.
- 4) Correspondentie van de gemeente Horst met Gedeputeerde Staten Limburg en het Armenbestuur GAH 4086 t/m 4096.

Bovenstaande bestanden zijn geheel gedigitaliseerd en in te zien.

PATRIJS OP DONKERGROENE LIJST IN MELDERSLO IN 1950

Jörgen Dinnissen

Welke vogels stonden er op de donkergroene lijst in 1950, 1970 en 1990 in Melderslo? Voor het antwoord op deze vraag hebben wij vijf interviews afgenomen. Wat opvalt is dat de patrijs in 1950 en 1970 nog in de top-10 stond. Nu staat deze vogel op de rode lijst.

Vogels op rode lijst

Ditmaal willen wij het met u niet hebben over de zeldzame vogels die op de rode lijst staan. Dit zijn vogelsoorten die in de gevarenzone verkeren wat hun voortbestaan betreft op Nederlands grondgebied. Wist u dat in Melderslo, in de Lummericksbroek, drie soorten broedvogels van de rode lijst hun leefgebied hebben: de patrijs, de koekoek en de grauwe vliegenvanger? Deze soorten voelen zich kennelijk goed thuis in dit landschap van bosranden, struiken en bosjes, afgewisseld met wat ruiger open terrein.

Vogels op donkergroene lijst in Nederland vanaf 1979

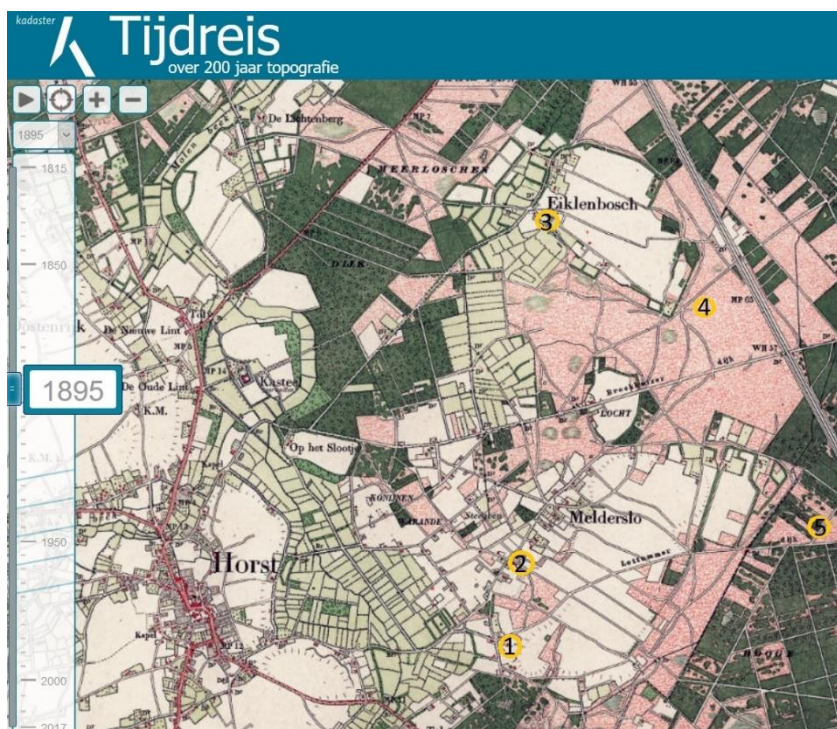
NEDERLAND	Limburg	Noord-Brabant
1 Huisemus	1 Huisemus	1 Huisemus
2 Koolmees	2 Koolmees	2 Koolmees
3 Pimpelmees	3 Pimpelmees	3 Pimpelmees
4 Kauw	4 Houtduif	4 Kauw
5 Merel	5 Vink	5 Vink
6 Vink	6 Kauw	6 Houtduif
7 Turkse tortel	7 Merel	7 Turkse tortel
8 Houtduif	8 Ekster	8 Merel
9 Ekster	9 Turkse tortel	9 Ekster
10 Roodborst	10 Roodborst	10 Roodborst

Afbeelding 1 Top-10 nationale tuinvogeltelling in jaar 2018.

Ditmaal willen wij het met u hebben over de meest voorkomende vogels in Nederland en verderop in Melderslo, door de jaren heen. Vogels die op de donkergroene lijst staan – bij gebrek aan een aparte naam voor deze groep hierbij zo gedoopt.

Sinds 1979 volgt Sovon Vogelonderzoek Nederland door tellingen de ontwikkelingen in aantallen en verspreiding van Nederlandse vogels. Een andere organisatie, Vogelbescherming Nederland, voert sinds 2014 jaarlijks een Nationale Tuinvogeltelling uit. In 2018 staan de huismus, koolmees en pimpelmees in de top drie, volgens deze telling, in Nederland en in de provincies Limburg en Noord-Brabant. Aparte cijfers voor Melderslo zijn niet beschikbaar. (Wat zou de stand van zaken zijn over de grens in Duitsland?)

Vogels op donkergroene lijst in Melderslo 1950, 1970 en 1990

Abbeelding 2 Plekken met nummers op kaart van 1895 waar geïnterviewden wonen of woonden in Melderslo.

Wat stond er vroeger, dit is vóór 1979, dan op de donkergroene lijst in Melderslo? Zijn hier ontwikkelingen in te onderkennen? Voor het antwoord hierop hebben wij vijf interviews afgenomen bij zes mensen die geboren zijn rond 1935 en hun leven doorgebracht hebben in Melderslo:

- Nel Verlinden (geboren 1926) heeft haar hele leven gewoond aan het Meldersveld: nummer 1 op de kaart.
- Michel van de Pas (1942) Meldersveld op kaartnummer 2.
- Ger Driessen (1935) Eikelenbosch op kaartnummer 3.
- Dien Rutten-Driessen (1935) en Toon Rutten (1932) Swolgensedijk op kaartnummer 4.
- Piet Lenssen (1937) Losbaan op kaartnummer 5.

Uit de interviews – wij hebben gevraagd naar de rangorde van de meest voorkomende vogels zoals de geïnterviewden het zich herinneren - kregen wij de volgende top-10 voor 1950, 1970 en 1990:

Top 10 meest voorkomende vogels in Melderslo in 1950					
Nummer	*1* Nel Meldersveld	*2* Michel Meldersveld	*3* Ger Eikelenbosch	*4* Dien en Toon Swolgensedijk	*5* Piet Losbaan
1	Zwaluw	Huismus	Huismus	Huismus	Huismus
2	Kraai	Zwaluw	Kraai	Spreeuw	Kraai
3	Huismus	Kraai	Gewone ekster	Kraai/ kauw	Zwaluw
4	Gewone ekster	Gewone ekster	Duif	Zwaluw	Mees
5	Patrijs	Kauw	Zwaluw	Mees	Gewone ekster
6		Patrijs	Veldleeuwerik	Duif	Patrijs
7		Veldleeuwerik	Merel	Merel	Veldleeuwerik
8		Merel	Mees	Vink	Kauw
9		Kwikstaart	Kwikstaart		Duif
10		Mees	Roodborstje		Kwikstaart

Top 10 meest voorkomende vogels in Melderslo in 1970					
Nummer	*1* Nel Meldersveld	*2* Michel Meldersveld	*3* Ger Eikelenbosch	*4* Dien en Toon Swolgensedijk	*5* Piet Losbaan
1	Zwaluw	Huismus	Huismus	Huismus	Huismus
2	Kraai	Zwaluw	Kraai	Spreeuw	Kraai
3	Huismus	Kraai	Gewone ekster	Kraai/ kauw	Zwaluw
4	Gewone ekster	Gewone ekster	Duif	Zwaluw	Mees
5	Patrijs	Kauw	Zwaluw	Mees	Gewone ekster
6		Patrijs	Mees	Duif	Patrijs
7		Veldleeuwerik	Merel	Merel	Duif
8		Merel	Kwikstaart	Vink	Kiviet
9		Kwikstaart	Patrijs		Kwikstaart
10		Mees			Veldleeuwerik

Top 10 meest voorkomende vogels in Melderslo in 1990					
Nummer	*1* Nel Meldersveld	*2* Michel Meldersveld	*3* Ger Eikelenbosch	*4* Dien en Toon Swolgensedijk	*5* Piet Losbaan
1	Huismus	Huismus	Huismus	Huismus	Huismus
2	Kraai	Merel	Kraai	Spreeuw	Merel
3	Merel	Kauw	Ekster	Kraai/ kauw	Mees
4	Kauw	Zwaluw	Houtduif	Zwaluw	Kraai
5	Duif	Veldleeuwerik	Mees	Mees	Gewone ekster
6		Duif	Merel	Duif	Duif
7		Kraai	Zwaluw	Merel	Zwaluw
8		Gewone ekster	Kwikstaart	Vink	Kauw
9		Mees	Patrijs		Fazant
10		Fazant			Kwikstaart

Als wij de top-10's voor alle vijf samenvatten krijgen wij de volgende top-10 lijst voor 1950, 1970 en 1990 in Melderslo (zie voetnoot 1 voor de puntentelling).

	Jaar 1950		Jaar 1970		Jaar 1990	
Nr	Vogel	Score	Vogel	Score	Vogel	Score
1	Huismus	480	Huismus	480	Huismus	500
2	Zwaluw	400	Zwaluw	400	Merel	350
3	Kraai	350	Kraai	350	Kraai	290
4	Gewone ekster	280	Gewone ekster	280	Mees	220
5	Mees	170	Mees	190	Zwaluw	220
6	Patrijs	160	Patrijs	180	Duif	210
7	Duif	140	Duif	160	Kauw	180
8	Veldleeuwerik	130	Merel	110	Gewone ekster	90
9	Merel	110	Spreeuw	90	Spreeuw	90
10	Kauw	90	Kraai/ kauw	80	Ekster	80
11	Spreeuw	90	Kwikstaart	70	Kraai/ kauw	80
12	Kraai/ kauw	80	Kauw	60	Houtduif	70
13	Kwikstaart	50	Veldleeuwerik	50	Veldleeuwerik	60
14	Vink	30	Kiviet	30	Kwikstaart	40
15	Roodborstje	10	Vink	30	Fazant	30
16					Vink	30
17					Patrijs	20
	Totaal	2.570	Totaal	2.560	Totaal	2.560

Wat valt op?

- De huismus ("korenzeiker") staat in 1950, 1970 en 1990 op nummer 1.
- In 1950 en 1970 staat de zwaluw op nummer 2 van de top-10. In 1990 op nummer 5.
- In 1950 en 1970 staat de patrijs op nummer 6 van de top-10 om daarna uit de top-10 te verdwijnen. Deze vogel staat nu zelfs op de rode lijst!
- In 1950 staat de veldleeuwerik op nummer 8 van de top-10 om daarna uit de top-10 te verdwijnen.

Wat is er gebeurd met huismus (“korenzeiker”) vanaf 1950?

De huismus (*passer domesticus*), in het Melders “korenzeiker” (Nederlands: korenplasser) staat op alle lijsten op nummer 1. Niets aan de hand dus? Toch niet want de aantallen huismussen zijn sinds de jaren 1970 met 30-50% afgenomen. Over de oorzaak wordt veel gespeculeerd. *“Vermoedelijk heeft de huismus vooral te lijden onder vermindering van broedgelegenheid (minder nestplekken door renovatie en isolatie van oude woningen) in combinatie met afgenomen voedselaanbod (minder braakliggende gronden door verdichting stedenbouw en snellere bouwtechnieken, omschakeling van graanteelt op maïsteelt, graanopslag in gesloten depots, herbicidengebruik).”*

Wat is er gebeurd met patrijs vanaf 1950?

In de jaren 1970 en 1980 liepen de aantallen patrijzen (*perdix perdix*) met 75% terug, gevolgd door een verdere afname van 65% in de jaren 1990. *“Schaalvergroting, bedrijfsspecialisatie en pesticiden gebruik hebben een uniform en voor patrijzen verschaald cultuurlandschap opgeleverd waarin de broedresultaten beroerd zijn en jonge vogels verhongeren bij gebrek aan insecten. Voorts biedt het uitgekleden landschap slechte overwinteringsomstandigheden en weinig bescherming tegen predatoren.”*

Wat is er gebeurd met zwaluw vanaf 1990?

Geschat wordt dat de populaties boerenzwaluwen (*hirundo rustica*) en huiszwaluwen (*delichon urbicum*) sinds de jaren 1970 afgenomen zijn met 60-80%. Door de voortgaande modernisering van boerengebouwen en de toegenomen hygiënische eisen aan boeren zijn er voor deze vogels minder nestplaatsen en insecten om te eten.

Wat is er gebeurd met de veldleeuwerik vanaf 1950?

Veldleeuwerik (*alauda arvensis*). Rond 1975 was deze vogel nog een van de meest voorkomende vogels in Nederland. *“Sindsdien ging het hard bergafwaarts en de huidige populatie is maar een schim van die van weleer. De afname trof vooral graslandgebieden en in mindere mate akkerland. De Veldleeuwerik bleek hier niet opgewassen tegen de moderne, zeer intensieve landbouw.”*

Bronnen

- 1) Voetnoot 1. Samenvatting heeft als volgt plaatsgevonden. In de top-10 krijgt de vogel op nummer-1: 100 punten, nummer-2: 90 punten, nummer-3: 80 punten enzovoorts. In 1950 kreeg de huismus bij Nel 80 punten, bij Michel 100, bij Ger 100, bij Dien en Toon 100 en bij Piet 100. In totaal 480 punten.
- 2) Citaten van huismus, patrijs en zwaluwen
Komen uit Hustings en Vergeer (redactie), 'Atlas Van De Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Verspreiding, aantallen en verandering' (Leiden 2002). Respectievelijk pagina 461, 179 en 316-319. Het citaat van de veldleeuwerik komt van de website van Sovon:
<https://stats.sovon.nl/stats/soort/9760>.
- 3) De resultaten van de tuinvogeltellingen kunt u vinden op www.vogelbescherming.nl/tuinvogeltelling/resultaten.
- 4) In de Geschiedenis Melderslo Nieuwsbrief 'Wist u dat ... in Lochsmeer en Lummerick zeldzame dieren en planten voorkomen? (5-2019)' kunt u meer informatie vinden over de rode lijst.
- 5) Geschiedenis Melderslo Nieuwsbrief 'Wist u dat ... patrijs in 1950 nog op de donkergroene lijst stond?' (11-2018).

van Merwijkstraat 47
5961 SB Horst
telefoon; 077-3986332
wielbeckersrijwielservice.nl
openingstijden; maandag t/m vrijdag; 19.00-20.00 uur

DE LOCHT

Openluchtmuseum De Locht doet een stap in de tijd

Openluchtmuseum De Locht vertelt over de ontwikkeling van onze regio, met bijzondere aandacht voor de land- en tuinbouw. We nemen onze – normaal ruim 25.000 jaarlijkse - bezoekers mee in de tijd. Dat doen we met de objecten uit onze collectie, door het demonstreren van traditionele ambachten en de organisatie van bijzondere themadagen.

Maar niets gaat boven een eigen verhaal. Het *Kickstart Cultuurfonds* maakt het ons mogelijk om van een aantal persoonlijke verhalen een korte film te maken. Dat gebeurt door professionele filmmakers.

Dit jaar maakt ons museum de sprong naar de jaren 70.

Juist daar zoeken we verhalen bij.

Een herinnering van toen, de ontwikkeling naar nu...

- Heeft u een idee voor een verhaal over de ontwikkelingen van de laatste 50 jaar?
- Kent u een markante persoon die in een film met ons terug kan kijken?
- Of wilt u met ons meedenken over de ontwikkeling van ons museum en onze uitgebreide collectie?

Stuur dan een e-mail naar info@delocht.nl. Wij nemen contact met u op! www.delocht.nl

De vakman voor het betere
glas- en schilderwerk

HERMKENS

GLAS- & SCHILDERWERKEN

Kijk voor meer informatie op www.hermkensschilderwerken.nl
of bel 0648782474

VOORGESTELDE PROGRAMMA SEIZOEN 2021

Onder voorbehoud van de sanitaire maatregelen hebben wij de volgende data gereserveerd. De definitieve invulling zullen wij via de website www.lgogterhorst.nl bekendmaken.

Leden ontvangen uiteraard een uitnodiging.

- Woensdag 15 september 2021	jaarvergadering 2021
- Woensdag 3 november 2021	lezing
- Woensdag 15 december 2021	lezing
- Woensdag 29 december 2021	korte excursie
- Woensdag 26 januari 2022	lezing
- Woensdag 16 maart 2022	jaarvergadering 2022
- Zaterdag 9 april 2022	dagexcursie
- Woensdag 13 april 2022	lezing
- Dinsdag 5 juli 2022	zomeravondwandeling
- Dinsdag 18 januari 2022	wintercursus 1
- Dinsdag 8 februari 2022	wintercursus 2
- Dinsdag 15 februari 2022	wintercursus 3
- Dinsdag 22 februari 2022	wintercursus (reserve-avond)

De verslagen van de lezingen en excursies worden na de lezing of excursie op de website van het LGOG kring Ter Horst geplaatst www.lgogterhorst.nl. Mocht u niet in de gelegenheid zijn de website te raadplegen, dan kunt u contact opnemen met de secretaris.

BESTUUR LGOG KRING TER HORST

Voorzitter

drs. Marcel van den Munckhof

Harrie Driessenstraat 3, 5961 TT Horst. Tel: (077) 39 81 833

vdmunckhof.m@gmail.com

Secretaris en vice-voorzitter

Jan Vissers

Hertog Willemlaan 16, 5961 TK Horst. Tel: (077) 39 84140

secretariaat@lgogterhorst.nl

Penningmeester

Peter Jakobs R.T.

Mgr. Aertsstraat 54, 5866 BJ Swolgen. Tel: 06 374 371 88

peter.jakobs.swolgen@gmail.com

Lid

Mien Seuren-Keijzers

Bloesempad 63, 5961 KW Horst. Tel: 06 250 557 62

pwa.seuren@home.nl

Lid

ing. Pieter Jakobs

Gastendonkstraat 15, 5961 JW Horst. Tel: (077) 39 86 873

lgog@lgogterhorst.nl

Lid

Arie Snellen

Nieuwe Baan 6, 5865 AN Tienray. Tel: (0478) 69 21 96

arie48@ziggo.nl

Lid

Jan Hesen

Albert Schweitzerstraat 2, 5961 HC, Horst. Tel. (077) 39 88 036

he120133@telfortglasvezel.nl

Verspreiding convocatien/persberichten:

drs. Wim Moorman

Pastoor Notermansstraat 11, 5964 AG, Meterik. Tel: (077) 39 81 606

wim.moorman@hetnet.nl

